

Kapitulli III

Bredhja në WWW

Në këto mësimë do të njoftoheni me hyperlinqet dhe adresimin në internet. Ju do mësoni për qasje precize të informacioneve në internet.

Faqja staruse (start page)

Pasi të keni startuar browserin dhe jetë bërë lidhja me provajderin (internetin), zakonisht një faqe, homepage (faqe amë) do të shfaqet. Në këtë kapitull do të shihni se si të kaloni në faqet e tjera dhe se si janë të kompozuar. Këto mësimë do tju njoftojn me hyperlinks adresimi në internet. Ju do mësoni për qasje precize të informacioneve në internet.

Faqja amë (startuse)- Home Page

World Wide Web (gjthashtu quhet **WWW** ose **W3**) është një sistemi interaktiv i informimit, cili mundëson **shkëbime globale** të dokumenteve digjitale. Përbëhet prej **simitit hypertekest(Hypertext-systems)** dhe është një **pjesë e internetit**. **Komplet sistemi hypertekest** quhet **web sajt**.

Një **web site** është një bashkësi e **dokumenteve HTML** në WWW. Zakonisht veb sajt-i ka një home page nga e cila të gjithë dokumentet e tjerë janë në ndonjë lidhje me te.

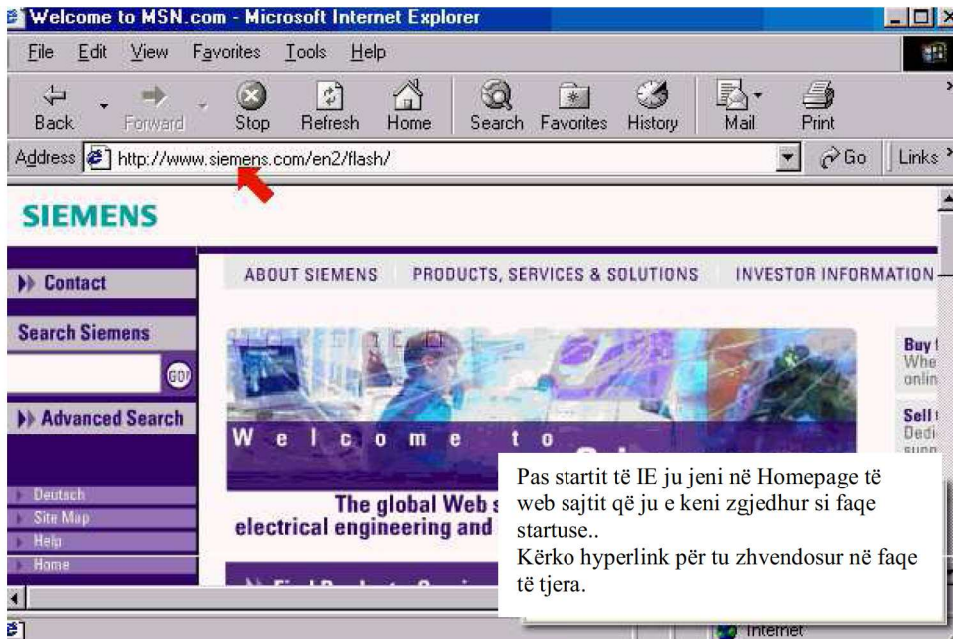
Home page është **startuese** ose **faqe hyrse** ose **faqe ballin** e një veb-sajti. Kjo zakonisht përmban informacionet themelore për linket (links-shkurtes për hyperlinks) e shfrytëzuesit dhe ofron faqe të tjera të sajtit.

Duke klikuar në links ju kaloni nga **faqja në faqe**

Kjo quhet sërffimi(bredhja) në Web (surfing the web)

Pas startimit të Internet explorerit ju jeni në Homepage të websajtit që e keni zgjedhur si faqe standarde statuse.

SHKOLLA E MESME PROFESIONALE
KAÇANIK

Hyperlink

Pjesët e dokumentit hipertekst që mundësojnë lidhje quhen hiperlidhje ose hiperlinqe (engj. *hyperlink*), ose thjeshtë vegëz ose link.

Për dokumentet të cilit krahas tekstit përmbajn figura të qeta dhe të lëvizshme dhe regjistrime zanore të cilat mund të jenë hiperlidhje, më korrekt është përdorimin i hipermedia(engj. *hypermedia*).

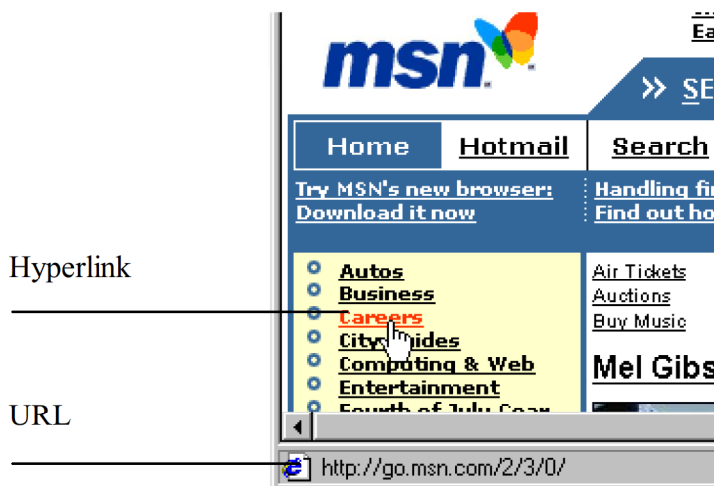

Fig 1: Hyperlink, URL

SHKOLLA E MESME PROFESIONALE KAÇANIK

Kur treguesi i mausit lëviz mbi hiperlink, ai ndron formën në **dorë treguese**. **Kliko** me butonin e majt të mausit selekto hiperlinkun.

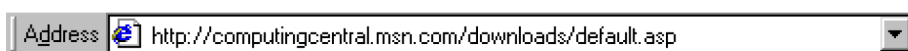
Tani browser lidhet me adresën e linkut(URL). Kjo tregohet në shiritin gjendjeve. Tani faqja lexohet(ngarkohet). Përderisa shkarkimi vazhdon, ikona e globit në kënd të djathtë të dritares rrotullohet. Nganjëher lidhja me server të caktuar është e tejngarkuar dhe shkarkimi zgjat më shumë.

Në raste të tilla është e këshillueshme butoni **Stop** në tulbar që ju le në faqe aktuale.

Një tergut në shiritin e gjendjeve tregon kompletimin e shkarkimit

Shiriti i adresave (address bar) tregon e URL e faqes së re.

Picture 2: Address bar

URL

Risia kryesore e sistemit Berners-Lee nuk është sistemi i hipertekstit, por i hiperlinkut me kompjuterë të tjerë. Berners-Lee ka zbuluar një koncept të ri të adresimit pikrishtë për këtë punë .

Fillimisht linqet ruhen në bazë të të dhënave. Një përparsi e këtij sistemi është azhurimi automatik e dokumenteve të zhvendosur ose të fshirë. Kështu që secili secili dokument mund të gjendet në çdo kohë. Kështu që CERN vendos të kalojë në një mënyrë tjetër dhe të përdor Uniform Resource Locator (URL).

Një bazë e centralizuar e të dhënave kërkohet dhe hargjim i kohës në mirëmbajtje të bazës së të dhënave. Kështu që kjo është shumë e pakandshme pasi të gjitha linket duhen të azhurohen.

Një URL përshkruan, emrin(identifikatorin) e fajllit, me komplet shtegun deri te fajlli. Fajlli mund ta ketë vendodhjen në cilin do direktorium në cilin do kompjuterë(server) në rrjetë. Links në WWW mund të tregojnë në cilën do tip të objektit (dokumente, fotografi, video, etj). Një adresë unike e cila përshkruan lokacionin e objektit. Validitei i links është krejt përgjigjës për web-master përkatës. Kështu që kordinim qendror është i domosdoshëm.

Çfarë është URL?

URL është shkurtes nga Uniform Resource Locator në shqip identifikatori unik i lokacionit dhe është adresë e cila në mënyrë unike identifikon faqet www (world wide ueb) dhe resurse të tjerë në internet.

SHKOLLA E MESME PROFESIONALE KAÇANIK

Secila URL fillon me përdorim të transfer protokollin (<http://>, <ftp://>, <news://>), më pasë me emrin e serverit, shtegun dhe emrin e fajllit

URL-ja e faqes së selektuar më parë duket kështu

[http:// computingcentral.msn.com/downloads/default.asp](http://computingcentral.msn.com/downloads/default.asp)

<http://>: protokollin i përdorur (në këtë rast http – HyperText Transfer Protocol).

computingcentral: emri i serverit (zakonisht www).

msn.com: emri i domenit (shih steksionin tjetër)

/downloads/: shtegu i plotë deri te dokumenteiti

default.asp: emri i fajllit.

Dhënie e adresës

Për kalu në adresë të re , thjesht shkruaj një adres të re në shiritin e adresave

Kliko në shiritin e adreseve dhe mbishkruaj adresën e tanishme

P/sh : www.bit-online.com

Konfirmoje duke shtypur .

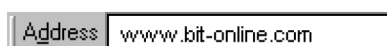

Fig 3: Futja e Adresës

Njëjtë por më lehtë është klikimi në një hiperlink. Faqja ngarkohet dhe shfaqet.

Adresat në internet

Secili kompjuterë në internet ka një identitet unik. Këta adresa bëjnë të mundur qasje në kompjuterë të caktuar dhe si rrjedhim i kësaj dhe në informacione të caktuara. Këto adresa ndjekin një sistem të caktuar. Njohurit se si janë të ndërtuara këto adresa mund tju ndimojnë të sërmoni nëpër internet me efikasitet

Adresa www.bit-online.com është fut në e address bar të internet explorerit rezultati i kësaj është home page (faqja kryesore) e kompanisë BIT

Si punon kjo?

Shkëmbimi i informacionit në internet bazohet nga një familje protokollësh TCP/IP

Në kontekst me transferin e të dhënave një protokol është një sistem i marrveshjeve dhe rregullave për të siguruar shkëmbim sa më efikas dhe preciz të dhënave. Ky është emri për dy protokolle të ndryshme të cilat punojnë së bashku. : Internet Protocol (IP) dhe Transmission Control Protocol (TCP). Internet Protocol (IP) është protokol bazë dhe manipulon (handles) lidhjen(koneksionin) ndërmjet dy kompjuterëve. Administron me vedosjen dhe shkputjen e lidhjes, kontrollin e gabimeve dhe administron me adresimin unik të secilit kompjuterë.

SHKOLLA E MESME PROFESIONALE KAÇANIK

Secila adresë përbëhet prej katër numrave në rangun prej 0 deri 255. Këta numra janë të ndarë me pika. Një adresë tipike mund të jetë: **194.96.35.35**

Si shesë të dy protokollet TCP dhe UDP përdorin internet protocoll (IP). Këta sigurojnë në rrjetë transfer të pavarur të të dhënave ndërmjet dy programeve. Që të dy këta protokolle i ndajnë të dhënat në disa pakete të vogla. Secili paket ka header(ballinën ose kokën) me cakun dhe adresën e dërgusit dhe informacione shtesë.

Paketet me të dhëna shtegtojnë në mënyrë të pavarur nga një makinë në tjetrën përderisa të arrijnë në kompjuterin e destinuar. Nëse paketet kalojnë numrin e kompjuterëve caktuar pa arritur destinacionin, ato automatikisht fshihen. Për ndryshe interneti do të jetë plot nga valët e paketeve të dhënave.

TCP ri monton paketet me të dhëna në kompjuterin destinues(cak) . Nëse lajmrohen(ndodhin) gabime në transmetim TCP ri-kërkon paketet e pasakta(gabim). Paketet me të dhëna mund të pranohen në çfardo renditje, meqë rrjeta përdor disa shtigjje (routes) për të aritur në destinacion.

User Datagram Protocol (UDP) siguron integritetin e të dhënave duke shtuar një checksum secilit paket i cili lejon kontrollin e korekctsisë të dhënave

Emrat e domenëve

Suksesi i konceptit URL bazohet në faktin që kompjuterët në internet janë të adresuar me emra të thjesht(të përshtatshëm për njerzit) në vend të adresave të komplikura numerike (të përshtshme për kompjuter).

Secili kompjuterë në internet ka emër unik p.sh [www.bit-online](http://www.bit-online.com) .com

Domain Name System (DNS) – **sistem i emrave të domeneve** Është marrveshje e emërimit që përdoret në internet dhe mund të konsiderohet si “menua telefonike” e internetit, ku emrave të domeneve i ndahen informacione të ndyrshme(më sëshpeshti adrea IP)

Në këtë **sistem të emrave të domeneve(DNS)**- interneti ndahet në disa seksione që quhet “**Domain**) ose “**Top-Level-Domain**”. Një domen është një pjesë e internetit (p.sh të gjithë kompjutrët e një vendi ose kompanie).

Emrat e kompjuterëve përdorin sistemin si në vazhdim:

Computer.domain.toplevel_domain (www.bit-online.com)

Në shembullin tonë:

www është emri i kompjuterit(më së shpeshti www, mund të jetë dhe ndryshe)

bit-online është emri i domainit (duhet të jetë zbashku me top-level domain)

com është top-level-domain. Vetëm disa ekzistojnët.

Shembuj për Top-Level-Domain-et:

SHKOLLA E MESME PROFESIONALE
KAÇANIK

.com	Organizata dhe kompani komerciale (SHBA)
.edu	Instucione univerzitare dhe qeveritare (SHBA)
.gov	Governments and governmental institutions (SHBA)
.net	Operatorë rrjete dhe servise online
.org	Organizata private dhe jo profitabile

Jashtë SHBA-ve, emri i domenit zakonisht identifikon shtetin:

.al	Shqipëria
.at	Austria
.au	Australia
.ca	Canada
.ch	Switzerland
.de	Germany
.fr	France
.uk	United Kingdom
.us	USA
.jp	Japonia
.it	Italia
.mk	Maqedonia
.yu	Serbija dhe Malizi
.hr	Kroacia
.bg	bullgaria

Emri i domenit është pjesë e URL-së.

IP-Address

Ne mund të fshim IP adresën 194.96.35.35 në shiritin e adresave dhe të shtypim

Sërisht do të arim në faqen kryesore (home page) të BIT

Si e dinë browseri se cili numër i përket cilit emër të domenit?

Çelësi i kësaj është Name server

Inteneti

Ars. Ismail Dashi

Serveri i emrave –Name-server

Një **Name-Server** është një kompjuterë që menaxhon me listën me emra dhe **IP adresat** të tyre

Name –Server. (gjithashtu quhet **DNS Server**) është kompjuteri në intrnet i cili shëndron emrat e domain-ve në IP adresa.

Të gjithë klientët (siç janë browserët) për thirrje në internetit (si www) përdorin Name Server më të afërt për të gjetur adresat IP të kompjuterit cak(target)

Zakonisht, secili domen ka name server të vetin, i cili njih një name-server më larg ose domen fqinjë. Kërkesat kalohen nga një name server në name-server derisa të zgjidhet plotësisht ose përderisa adresa ose pjesë e adresës së gjetur të mos jetë valide.

Dritarja e browserit shfaq një mesazh gabimi në këtë rast.

Kjo tregon për formën të gabuar të adresës, një mosekzistim i adresës ose për problemet në rrjetë.

Lëvizja në internet

Faqet kopmplekse përdorin **kornizave (frames)** për ndrrimin më të lehtë të dokumenteve dhe për të bërë navigacionin më të lehtë. Pos kësaj faqet **Gateway** letësojn qasjen në internet posaqërisht për fillestar. Faqet gateway sigurojnë linqet lokale, linqe për të kërkuar faqet dhe servise të tjera të infomimit.

Kornizat -Frames

Një veb faqe mund të jetë e ndarë në disa zona, që quhen korniza (frames). Shiriti i navigacionit paraitet permanent, madje edhe nëse faqe të tjera janë të shfaqura në korniza të tjera.

SHKOLLA E MESME PROFESIONALE KAÇANIK

Fig 4: faqja web me korniza

Këtu një link i shiritit të navigimit mund të përdoret pa u kthyer në home page.

Në këso raste korniza e navigacionit mban përmbajtjen e saj dhe përmbatja e kornizës së djathtë ndryshon në faqe të re.

Butonat Navigimit

Veb faqet e e më parshme të vizituara mund të ri ngarkohen duke klikuar në butonin **BACK**.

butoni **FORWARD** ju sjell juve përpara nga lista e faqeve të vizituara.

Të dhënat në web faqet zakonisht ngarkohen vetëm me kërkesën e parë..

Clicko butonin **REFRESH** button ti freskoni të dhënat në një web page.

kliko butonin **HOME** page që të ktheni përsëri te home page.

Faqja kryesore (home page) është faqe e cila automatikisht ngarkohet pas startimit të internet eksplororit

Këtu lebela e Home page nuk është fare korekte.

Zakonisht home page është faqe e nënkuptuar (default) e një web site.

Faqet Gateway

Faqet Gateway janë “faqet kryesore të browserit” (“browser home pages“.)

Ndryshe nga veb faqet, faqet gateway sigurojnë linqe për makinat e kërkimit, si sajte të tjera. Zakonisht këto shfaqin të rejtat ditore ose informacione të tjera. Gateways janë pika hyrëse në WWW.

Disa Gateways:

www.msn.com

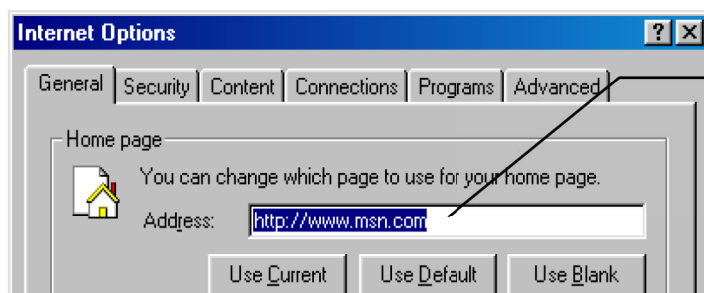
www.yahoo.com

Faqja kryesore(home page) mund të konfigurohet duke përdorur komandën **TOOLS / INTERNET OPTIONS**.

Opsionet e Internetit

Një home page e re mund të futet në tabin General të dritares dialoguse Internet Options .

P.sh.: www.msn.com

Këtu futet adresa
për faqen e re
startuese
(home page)

Picture 5: Internet Options – Home page

Ndryshimi konfirmohet duke klikuar .

Nga tashti faqja www.msn.com ngarkohet(lexohet) pas çdo startit të Internet Explorer ose pasë çdo kliku në butonin **HOME** .

Pro vetë aftësit e tuaja për surfing keni nga tre pikë nëse qëlloni në secilin aksion për therë të parë

- Shkoni në faqen kryesore(Homepage –in) ECDL. URL-ja është <http://www.ecdl.com>
- Kalo në link-un **foreums**
- Shko në faqen staruse(home)
- Vendos faqen www.yahoo.com si faqe të re staruse

Testo njohurit e tuaja

1 . 1 Pikë

Hyperlink-et

- gjithmon hapin faqen kryesore (home page-en).
- ...lidhë(link) web faqet tjera
- ... janë adresa të web faqes.
- ...Ekzistojnë vetëm si tekste

2. Pikë

Renditë pjesët e një URL-je (pjesa e parë në krye

Shtegu i direktoriumit	1
Emri i kompjuterit	2
Emri i fajllit	3
Protokolli	4
Domeni	5

3. 2 Pikë

DNS (Domain Name System)...

- ...përdoret për adresimin në internet
- ...është e vetmja formë valide e adresimit
- ... në mënyrë globale siguron emër unik të kompjuterit
-është sinonim për URL

4 3 pikë

Klasifiko shprehjet si në vazhdim(në sakta dhe të pa sakta

- 194.36.35. com është IP adresë valide
- browseri shëndron emrin e domenit(domain names) në IP adresë
- një home page është faqe staruse e browserit
- vetëm kornizat lejojnë navigimin ndërmjet faqeve

5 1 Pikë

Një web faqe mund të ndahet në disa korniza(frames)